

RICHTLIJNEN
voor het bestuur en het beheer van de goederen van
Diocesane Instituten van Gewijd Leven en
Sociëteiten van Apostolisch Leven
met de hoofdzetel in Nederland
wanneer er geen leden meer zijn die deze taken kunnen vervullen
vanwege het afnemend aantal of de gevorderde leeftijd

Preambule

“Een rechtmatige autonomie van leven, en vooral van bestuur” wordt toegekend aan ieder Instituut van gewijd leven en Sociëteit van apostolisch leven, “krachtens welke zij in de Kerk hun eigen levensordering bezitten en hun erfgoed waarover in canon 578, integraal kunnen bewaren” (can. 586 § 1). Dit is een belangrijk gegeven dat plaatselijke Ordinariissen worden geacht “te handhaven en te beschermen” (can. 586 § 2).

Deze autonomie, die niet absoluut is, moet worden uitgeoefend en geïnterpreteerd in het licht van de inhoud van de canones 578, 593 en 594 en van de Apostolische Exhortatie *Vita consecrata*, nummers 48 en 49. Er zijn ook enkele situaties waarin het uitoefenen van “rechtmatige autonomie” moeilijk of onmogelijk wordt. Dat is het geval bij Instituten van gewijd leven of Sociëteiten van apostolisch leven die vanwege een aanzienlijke daling van het aantal leden of vanwege hun zeer gevorderde leeftijd, niet langer in staat zijn om door het vieren van het algemeen kapittel en het kiezen van de Hoogste Bestuurder en de leden van de Raad de normale wijze van bestuur uit te oefenen.

In dergelijke omstandigheden moeten deze richtlijnen worden toegepast, rekening houdend met de situatie van elk Instituut (Diocesaan Instituut van Gewijd Leven of Sociëteit van Apostolisch Leven) teneinde de spirituele en materiële behoeften van de leden te waarborgen, evenals de leiding van de werken, het beheer van de goederen en het bestuur van de Instituten van gewijd leven en Sociëteiten van apostolisch leven van diocesaan recht met de hoofdzetel in Nederland.

Normen

1. Alleen de leden kunnen geldig deelnemen aan het bestuur van een Instituut. Bovendien moet voldaan worden aan nadere voorwaarden die te vinden zijn in het eigen recht van het Instituut of in andere voorschriften van het canonieke recht (vgl. can. 623).
2. Indien het Instituut geen enkel lid meer heeft dat in staat is om de verantwoordelijkheden van de Algemeen Econoom te dragen, kan bij wijze van uitzondering de Hoogste Bestuurder met toestemming van de Raad, in overeenstemming met de vereisten van het eigen recht (vgl. can. 636 § 1), de taken van de Econoom toevertrouwen aan een deskundige religieus of leek die geen lid is van het Instituut, om de tijdelijke goederen van het Instituut te beheren onder de leiding en de verantwoordelijkheid van de Hoogste Bestuurder en zijn Raad. Indien deze uitzonderlijke voorziening nog niet in de

Constituties is opgenomen, behoeft deze de goedkeuring van de Bisschop van de hoofdzetel en dient deze, zo nodig, opgenomen te worden in de tekst van de Constituties.

3. Indien de leden van de Algemene Raad niet langer de financiële verantwoordelijkheden van de Raad kunnen dragen, zal de Bisschop van de hoofdzetel, op verzoek van de Hoogste Bestuurder met toestemming van de Raad, en in overleg met de Hoogste Bestuurder, minstens twee deskundigen benoemen die de taken van de Raad wat betreft het beheer van de goederen en de materiële zorg voor de leden van het Instituut zullen uitvoeren, in overeenstemming met het mandaat van de Bisschop. Deze taken zullen door de Bisschop van de hoofdzetel duidelijk worden omschreven in de benoemingsbrief, waarbij rekening wordt gehouden met de bepalingen van het eigen recht van het Instituut. De deskundigen worden voor een bepaalde termijn benoemd en kunnen herbenoemd worden. De te benoemen personen moeten katholiek zijn, uitmunten door een vast geloof, een rechtschapen levenswandel, eerlijkheid en een behoedzaam oordeel, bekendheid met het Instituut en beschikken over beproefde administratieve vakbekwaamheid.
4. Indien er geen of onvoldoende leden meer zijn die deel kunnen nemen aan de Raad, zal het Algemeen Kapittel de Bisschop van de hoofdzetel daarvan in kennis stellen. In overleg met de Hoogste Bestuurder en na raadpleging van de overige betrokken Bisschoppen, kan de Bisschop van de hoofdzetel een of meer religieus assistenten benoemen, die zullen fungeren als een Raad om de Hoogste Bestuurder bij te staan.
5. Op dezelfde wijze zal het Algemeen Kapittel de Bisschop van de hoofdzetel ervan in kennis stellen als er geen geschikt lid meer is dat het ambt van Hoogste Bestuurder kan bekleden. Na raadpleging van de leden en de overige betrokken Bisschoppen, zal hij een Commissaris of Algemeen Administrator aanstellen, die tot taak heeft om het Instituut te besturen. Indien er gegronde twijfels zijn of het nog een reële mogelijkheid is dat een lid van het Instituut het bestuursambt op zich kan nemen, zal de Bisschop na het houden van een passende visitatie (vgl. can. 628, § 2, 2°) de situatie zorgvuldig afwegen. Daarna kan hij er *ex-officio*³ toe overgaan om een Commissaris of Algemeen Administrator te benoemen.
6. De Commissaris of Algemeen Administrator bestuurt het Instituut met de macht die het algemeen recht en de Constituties toekennen aan de Hoogste Bestuurder en de Raad van een Instituut – met behoud van het bepaalde in 3 en 4 - en in overeenstemming met het decreet van aanstelling. In het bijzonder zal het zijn of haar taak zijn om te voorzien in pastorale zorg en geestelijke begeleiding van de leden in overeenstemming met het eigen charisma en spiritualiteit van het religieus instituut en in alle geestelijke en materiële behoeften van de leden, om het *patrimonium* van het Instituut in de zin van canon 578 te beschermen en om de tijdelijke goederen veilig te stellen. De Commissaris of Algemeen Administrator zal de leden informeren over de gang van zaken in het Instituut en zal hun mening horen over onderwerpen van groot belang. Indien mogelijk

³ Nt vertaler: “op grond van zijn verantwoordelijkheid / bevoegdheid”.

zal hij regelmatig ontmoetingen en inspirerende bijeenkomsten organiseren met de leden met het oog op hun spiritueel en sociaal welzijn.

7. Speciale aandacht dient te worden besteed aan de voortdurende vorming van de Commissarissen of Algemeen Administrators, met het oog op de goede vervulling van hun taak.
8. De Commissaris of Algemeen Administrator moet een mannelijke of vrouwelijke religieus zijn, of een seculier clericus met een goed begrip van het religieus leven, die zo veel als mogelijk affiniteit heeft met het Instituut en die beschikt over beproefde bestuurlijke en financieel-economische vaardigheden. Voor instituten van vrouwelijke religieuzen wordt bij voorkeur een vrouwelijke religieuze benoemd. De Commissaris of Algemeen Administrator wordt benoemd voor een bepaalde periode. Bij het beoordelen van het functioneren van de Commissaris of Algemeen Administrator aan het einde van de benoemingsperiode zal de Bisschop van de hoofdzetel de leden van het Instituut op een passende wijze betrekken. Bij financiële en administratieve aangelegenheden kan de Commissaris, met voorafgaande schriftelijke instemming van de diocesane Bisschop, een beroep doen op de ondersteuning van een of meer competente deskundigen. Hij zal ervoor zorgen dat de richtlijnen die zijn gepubliceerd door de Congregatie voor de Instituten van Godgewijd leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven, worden nageleefd, met name die met betrekking tot het beheer van tijdelijke goederen. De Commissaris of Algemeen Administrator dient de leden op de hoogte te houden en hun mening te horen over onderwerpen van groot belang.
9. Als de Bisschop van de hoofdzetel financieel deskundigen (vgl. nr. 3) dan wel een Commissaris of Algemeen Administrator heeft benoemd, dienen de jaarrekeningen en de begrotingen van het Instituut aan hem ter goedkeuring voorgelegd te worden. Voordat hij die goedkeurt, zal hij deze laten beoordelen door de Raad voor Economische Aangelegenheden van het bisdom.
10. De Commissaris of Algemeen Administrator (vgl. nr. 5) dient voorafgaand schriftelijke toestemming te verkrijgen van de Bisschop van de hoofdzetel voor de geldigheid van handelingen die de grens en wijze van gewoon beheer overschrijden. Indien het eigen recht van het Instituut hieromtrent geen bepalingen kent, dient rekening te worden gehouden met de normen van canon 638 §§ 2-4.
11. Indien de Bisschop van de hoofdzetel financieel deskundigen (vgl. nr. 3) dan wel een Commissaris of Algemeen Administrator heeft benoemd, zal hij voorafgaand aan deze benoeming normen opstellen opdat het universeel en het eigen recht ten aanzien van het gebruik en de kerkelijke doelstellingen van de goederen van het Instituut in acht worden genomen. De Bisschop van de hoofdzetel kan een maximum bedrag voor schenkingen vaststellen (vgl. nrs 16 en 17). De Bisschop van de hoofdzetel heeft als taak erop toe te zien dat de schenkingen van het Instituut beantwoorden aan de eigen doelstellingen van kerkelijke goederen (vgl. can. 1254 § 2).

12. Gewoonlijk kan een persoon die een taak uitoefent in de Curie van het bisdom van de hoofdzetel, niet gelijktijdig als niet-lid Commissaris of Algemeen Administrator (vgl. nr. 5) zijn of een andere taak in de leiding van een Instituut vervullen (bijvoorbeeld als Econoom, als financieel deskundige [nr. 3] of als religieus assistent [nr. 4]).
13. Niet-leden met een bestuurlijke of administratieve verantwoordelijkheid in het Instituut (Commissaris of Algemeen Administrator, Econoom, financieel deskundige, religieus assistent) beëindigen hun opdracht bij het bereiken van de 75 jarige leeftijd, al bestaat de mogelijkheid dat het bevoegde gezag een verlenging toestaat.
14. De goederen van het Instituut zijn kerkelijke goederen die onderworpen zijn aan de bepalingen van Boek V van het Wetboek van Canoniek Recht, met inachtneming van de canones 634-640 en het eigen recht van het Instituut, overeenkomstig canon 635 § 2. Deze goederen zijn bestemd ter verwerkelijking van de doelen van het Instituut overeenkomstig het charisma, voor het passende onderhoud van de leden en voor de eigen apostolaats- en charitatieve werken (vgl. can. 1254 § 2; AA 2 en can. 1267 § 3).
15. Om iedere schijn van luxe, overmatige winst en opeenhoping van goederen te vermijden (vgl. can. 634 § 2 en can. 640) en wanneer aan onroerend goed geen behoefte meer is of om een andere gerechtvaardigde reden (vgl. can. 1293 §1, 1°), kan het Instituut dat onroerend goed slechts vervreemden of het schenken na de toestemming van het bevoegde gezag te hebben verkregen, overeenkomstig de bepalingen van het algemeen en het eigen recht (vgl. can. 638).
16. Voor doeleinden van vroomheid of Christelijke caritas (vgl. cann. 1254 § 2 en 1285) is het toegestaan schenkingen te doen uit roerende goederen die niet tot het *patrimonium stabile* van het Instituut behoren, maar alleen binnen de grenzen van het gewone beheer. In het eigen recht van het Instituut moet worden geregeld wie bevoegd is schenkingen te doen binnen deze grenzen.
17. Schenkingen aan afzonderlijke personen en aan niet-kerkelijke instellingen voor doeleinden die ook door kerkelijke instellingen worden behartigd, dienen qua aantal en omvang beperkt te blijven. Deze niet-kerkelijke instellingen mogen geen doelstellingen hebben die strijdig zijn met het leergezag van de Kerk.
18. Wanneer een Algemeen Kapittel besluiten goedkeurt ten aanzien van “de bestemming van de goederen en vermogensrechten” van het Instituut (vgl. can. 123) die een verandering of aanvulling van de constituties inhouden, behoeven deze de goedkeuring van de Bisschop van de hoofdzetel (vgl. can. 595 § 1).

19. Indien het Instituut ook in andere bisdommen gevestigd is, dient de Bisschop van de hoofdzetel de andere diocesane Bisschoppen te raadplegen voordat hij personen, die geen lid van het Instituut zijn, benoemt (Algemeen Econoom, financieel deskundige, religieus assistent, Commissaris of Algemeen Administrator), of voordat hij anderszins zaken van meer gewicht behandelt die het gehele Instituut betreffen.
20. Er vindt een regelmatige evaluatie en begeleiding bij de toepassing van de Richtlijnen plaats op de volgende wijze:
- a. In het overleg van of namens de Bisschoppenconferentie met de Konferentie Nederlandse Religieuzen als Conferentie van Hogere Oversten (cfr. can 708);
 - b. Tenminste eenmaal per twee jaar in een overleg tussen de Bisschop van de hoofdzetel, diens Vicaris of Gedelegeerde en de leden van de betreffende diocesane religieuze instituten;
 - c. Iedere administrator houdt de Bisschop van de hoofdzetel regelmatig op de hoogte van de ontwikkelingen en stelt een jaarverslag op over de menselijke, spirituele en institutionele situatie van het instituut;
 - d. De Bisschop van de hoofdzetel – gelet op de omstandigheden – betreft de Konferentie Nederlandse Religieuzen bij wijzigingen in de bestuurlijke structuur overeenkomstig de Richtlijnen, bijvoorbeeld door haar te informeren of om advies of bemiddeling te vragen.
21. De Commissaris of Algemeen Administrator zal na de dood van het laatste lid van het Instituut alle financiële zaken en verplichtingen van het Instituut regelen, tot aan de officiële opheffing van het Instituut of de Sociëteit door de H. Stoel (can. 584). Hij of zij zal zijn of haar eindverslag aan de Bisschop van de hoofdzetel uitbrengen binnen een periode die door die Bisschop is vastgesteld.

Vaticaan, 15 september 2022